

havde anstillet en Betragtning, som det synes mig bør fremdrages ved en Leilighed som denne, hvor vi dog komme ind paa at drøfte det lærde Skolevæsen, noget i Almindelighed. Det har været mig klart i nogen Tid, at hele denne Sag har en Side, som man ikke bør undlade at drage frem, hvergang denne vigtige Institution underkastes en noget mere indgaaende Drøftelse. Jeg skal dog strax berolige de Herrer, som kunde troe, at jeg vil gaae ind paa en Undersøgelse af den hele Underviisningsmethode i vore lærde Skoler; dette er ikke min Tanke; jeg vil kun fremhæve, at vort hele Skolevæsen forekommer mig at lide af en vis Mangel i Henseende til at fyldestgjøre de Formaal, for hvilke det er indstiftet. Det er en Mangel, som kommer frem, naar vi betragte Sagen fra en mere finantziel Side, og naar vi, som et æret Medlem har bemærket, have en demokratisk Forfatning, synes det mig besynderligt, om vi vilde forlade denne Sag, uden at tage Hensyn til dette Punkt, som griber ind i Betragtninger, der maae være naturlige for Folk i Almindelighed. See vi hen til de Fundatser, hvorved de lærde Skoler i tidligere Dage ere stiftede, og hvorved der navnlig er givet dem Midler til at kunne holde en Underviisning gaaende, som ikke kunde betale sig selv, saa finde vi, at disse Midler ere givne Skolerne i den Hensigt, at skaffe Børnene fri Underviisning, og see vi nærmere til, see vi, hvorledes disse Midler have skullet anvendes; vi see, at de ere givne, for at fattige Børn kunde faae, ikke alene Underviisning, men tillige Tøje og Klæder, saa at det har været Givernes Hensigt, at faadanne Børn, som havde nogenlunde gode Anlæg til at faae en videregaaende Underviisning, men hvis Forældre ikke havde Raad til at skaffe dem de allernødvendigste Midler dertil, deri skulde kunne finde en Understøttelse. Dette er nu en Bestemmelse, som vi gradviis, og uden selv at mærke det, ere komne ganske bort fra; thi vel bestaaer der Stipendier og gives fri Skolegang, men det vil let indsees, at disse Stipendier og denne fri Skolegang, ere aldeles utilstrækkelige til at skaffe fattige Børn Ophold og Underviisning i de Aar, som maae medgaae, for at de kunne gjenneengaae de lærde Skoler, thi der udkræves

jo dertil hos Forældrene, ved Siden af hvad de modtage af Skolen, tillige Midler til at kunne underholde deres Børn til en Alder af indtil 18 Aar og bidrage dertil med Summer, der for mange Familier ingenlunde ere ubetydelige, men hvortil vistnok kun en forholdsviis ringe Deel af Befolkningen har Raad. Dette Hensyn faaer i mine Dine ikke sin væsentligste Vægt — endskjøndt det ogsaa faaer nogen Vægt — fra den Uretfærdighed, der kunde heri synes at være imod de Familier, som ere mindre bemidlede, men det faaer en Hovedvægt for mig fra det Resultat, som derigjennem fremkommer, nemlig, at naar vi undersøge, hvad der faaes ud af de lærde Skolers Virksomhed i det Hele, er det, som det allerede af min ærede Sidemand (Ussing) blev bekræftet, og som vel sagtens Alle veed, det, at det ikke er noget Fortrinligt, der kommer ud af det Hele. Resultatet er det, at der blandt den Masse unge Mennesker, som gjenneengaae de lærde Skoler, og hvorimellem der naturligviis findes fortrinlige Kræfter og endeel jævnt gode Kræfter, ogsaa findes en heel Deel overmaade middelmaadige Kræfter, hvilke der altfaa — tildeels ved Understøttelse af de Midler, som dertil særligt ere henlagte —, bliver meddeelt en Underviisning, som der slet ikke er saa særdeles Anledning til at skaffe dem, medens det, der ligger under det Hele, det, som har været tilfjet fra Givernes Side, har været af den store Masse i Folket at udbrage de Kræfter, som det fortrinnsviis kunde være ønskeligt at meddele en bedre Underviisning, og meddele dem samme i den Alder, hvori de ere mest tilgængelige for en saadan Underviisning, og saaledes sætte disse dygtigste eller bedst begavede Børn af hele Folkets Masse istand til i sin Tid at udøve en langt større og mere heldbringende Virksomhed for deres Medborgere og Staten, end de ellers vilde have kunnet gjøre. Dette synes mig at maatte for Folkeetinget, naar det anstiller en almindelig Betragtning over vort Underviisningsvæsen, være et aldeles overveiende Hensyn. Jeg vil da tillade mig at gjøre opmærksom paa, at man kan tænke sig to Veie, ad hvilke man kunde gaae for at naae dette Maal. Enten kunde man tillægge de forskjellige Skoler Stipendier,